

Др Томо Милошевић

ОСОБИНЕ НОВИХ, ПЕРСПЕКТИВНИХ СОРТИ ШЉИВЕ У ЕКОЛОШКИМ УСЛОВИМА ЧАЧКА (ПРЕТХОДНО САОПШТЕЊЕ)

УВОД

У нашој земљи регион Чачка представља значајно производно подручје шљиве. Али и поред повољних агроколошких услова, шљиварство те области не налази се на неком завидном нивоу, што намеће потребу његовог убрзаног интензивирања.

С обзиром на значај и перспективу шљиве, један од примарних предуслова интензивирања њене производње јесте избор одговарајуће сорте и подлоге за гајење.

Из наведених разлога приступили смо проучавању важнијих биолошко-привредних особина нових и перспективних сорти шљиве, калемљених на различитим подлогама у циљу одређивања најбољих и њиховог даљег ширења.

Слична проблематика са укљученим сортама и подлогама није, колико је нама познато, проучавана од других аутора, мада у литератури постоје фрагментарни подаци о појединим својствима, где се истичу радови А н з и н а и сар. (1956), Е н и к е с в а (1960), Г а в р и л о в и ћ а (1973), Ш о ш к и ћ а (1978). Сличном проблематиком бавили су се Б у л а т о в и ћ и сар. (1978), Л у ч и ћ (1980), К а п е т а н о в и ћ и П р и ц а (1982), М и л о ш е в и ћ (1987), М о н д е ш к а и Г е о р г и с в (1987).

Објекат, материјал и метод рада

Испитивања су обављена у експериментално-производном засаду шљиве у селу Виљуши. Парцела је благо нагнута ка североистоку, а надморска висина износи 340 м.

Упоредним проучавањем обухваћене су четири нове и перспективне сорте шљиве - чачанска рана, чачанска лепотица, чачански шећер и Stanley, које су калемљене на ценарици (*Prunus cerasifera* var. *myrabolana*), стенлију (Stanley) и крупној зеленој ренклоди (Green gage). Свака комбинација сорта /подлога заступљена је са по шест стабала у две репетитије. Крошња има облик вазе, а растојање између воћака износи 6 x 5 м. Примењивана је једнообразна агро и помотехника - обрада, ђубрење, заштита и резидба.

Од фенолошких појава, проучавани су цветање (почетак, пуно и крај), листање (почетак) и зрење плодова (датум бербе) уз примену метода усвојених у свету за слична истраживања.

Од помометријских показатеља проучавани су следећи: димензије плода и коштице,

маса плода и коштице, рандман јестивог дела плода и волумен плода и коштице.

За наведена мерења узимано је методом случајног избора по 50 плодова са сваког стабла испитиване комбинације сорта/подлога.

Димензије плода и коштице мерене су микрометарским заврћем, а њихова маса на електричној ваги са тачношћу $\pm .01$ г.

Волумен плода и коштице утврђиван је у мензури са водом запремине 1 000 мл.

Добијени подаци обрађени су познатим статистичким методама уз тестирање разлика аритметичких средина F и Tukey-евим тестом.

Агроеколошки услови

Земљиште: У засаду земљиште припада типу смеђерудог на кречњаку. Анализе физичких својстава показују да земљишни супстрат има добар капацитет за воду и ваздух.

У погледу хемијских особина, земљиште је благокиселе реакције (pH у nKCL-у износи 4.45, а у води 5.25). Садржај укупног азота износи .10%, приступачног калијума 26,42 мг на 100 г ваздушно суве земље, а физиолошки активног фосфора 3.30 мг. Садржај Ca износио је .26%, CaO .36% и CaCO₃ .66%. Количина хумуса је износила 2.17%.

Клима: Подручје Чачка налази се под утицајем маритимне климе са умереноконтиненталним обилежјима. Вегетациони период у току истраживања одликовали су:

- средња вегетациона температура	16,85°C
- средња месечна максимална температура	23,60°C
- средња месечна минимална температура	11,10°C
- количина падавина	374,00 mm

Подаци о земљишту и клими указују да, уз савремене агро и помотехничке мере, постоје врло добри услови за уносно гајење шљиве у области Чачка.

РЕЗУЛТАТИ ИСПИТИВАЊА СА ДИСКУСИЈОМ

Фенолошка испитивања

Цветање. - Ова фенофаза код испитиваних sorti шљиве калемљених на различитим подлогама кретала се на начин приказан у табели 1.

Чачанска рана завршила је циклус цветања између 6. и 18.04., зависно од подлоге. Почетак цветања био је од 6. до 9.04., пуно од 8. до 11.04., а крај цветања између 15. и 18.04. Најраније је цветање почела ч. рана на подлози Stanley (6.04.), док је крај цветања најкасније регистрован на Green gage-у (18.04.). Просечан почетак цветања ч. ране без обзира на подлогу био је 7.04., пуно цветање било је просечно 10.04., а просечан крај цветања 16.04.

Чачанска лепотица остварила је почетак цветања 6. и 7.04., пуно 9. и 10.04., а крај цветања 14. и 15.04. Просечан почетак цветања био је 7.04., пуно цветање било је просечно 10.04., а просечан крај цветања 16.04.

Код чачанског шечера, фенофаза цветања обављена је од 12. до 24.04. са варирањем по подлогама. Почетак цветања био је 12.04. на подлогама Stanley и Green gage и 14.04. на подлози лепотица. Пуно цветање било је просечно 13.04. на Stanley-у и Green gage-у, те 16.04. на лепотици. Крај цветања регистрован је 23.04. на Stanley-у и Green gage-у, те 24.04. на лепотици. Просек за сорту одвијао се на следећи начин: почетак цветања 13.04., пуно цветање 16.04. и крај цветања 23.04.

Табела 1. Фенолошка запажања (просек за период 1985-1986)

Сорта	Подлога	Време цветања			Почетак листања	Време бе. плодова
		Почетак	Пуно	Крај		
Чачанска рана	Prunus cerasifera	7.IV	10.IV	16.IV	12.IV	13.VII
	Stanley	6.IV	8.IV	15.IV	10.IV	11.VII
	Green gage	9.IV	11.IV	18.IV	13.IV	11.VII
Просек за сорту		7.IV	10.IV	16.IV	12.IV	12.VII
Чачанска лепотица	Prunus cerasifera	7.IV	10.IV	15.IV	11.IV	5.VIII
	Stanley	6.IV	9.IV	14.IV	11.IV	3.VIII
	Green gage	7.IV	10.IV	15.IV	13.IV	31.VII
Просек за сорту		7.IV	10.IV	15.IV	12.IV	3.VIII
Чачански шећер	Prunus cerasifera	14.IV	17.IV	24.IV	19.IV	24.VIII
	Stanley	12.IV	16.IV	23.IV	19.IV	22.VIII
	Green gage	12.IV	15.IV	23.IV	19.IV	21.VIII
Просек за сорту		13.IV	16.IV	23.IV	19.IV	22.VIII
Stanley	Prunus cerasifera	7.IV	10.IV	15.IV	12.IV	4.IX
	Stanley	8.IV	11.IV	17.IV	13.IV	2.IX
	Green gage	8.IV	12.IV	19.IV	15.IV	1.IX
Просек за сорту		8.IV	11.IV	17.IV	13.IV	2.IX

Stanley је цветао од 7.04. до 19.04. Најпре је циклус обављен код сорте на џенарици (7, 10. и 15.04.), а најкасније на Green gage-у (8, 12. и 19.04.). Просечан почетак цветања стениља био је 8.04., пуно цветање 11.04., а крај цветања 17.04. без обзира на подлогу.

Листање. - Просечан почетак листања чачанске ране био је 10.04. на подлози Stanley, 12.04. на џенарици и 13.04. на Green gage-у. Општи просек почетка листања ч. ране везан је за 12.04.

Листање чачанске лепотице било је 11.04. на џенарици и Stanley-у, те 13.04. на Green gage-у. Без обзира на подлогу, ч. лепотице почела је листање 12.04.

Чачански шећер почео је листање 19.04. на свим подлогама, а стениља 12.04. на џенарици, 13.04. на Stanley-у и 15.04. на Green gage-у. Просечан почетак фенофазе листања стениља био је 13.04.

Сазревање плодова. - Најраније су дозрели плодови ч. ране, просечно почетком друге декаде јула. Најпре су сазрели плодови сорте на Stanley-у и Green gage-у (11.07.), а два дана касније на џенарици. Просечно време зрења плодова ч. ране било је 12.07.

Плодови ч. лепотице дозрели су крајем јула и почетком августа, тј. 3.08. на Stanley-у и 5.08. на џенарици, а на Green gage-у 31.07. или просечно 3.08., док су плодови ч. шећера дозрели најпре на Green gage-у (21.08.), а 22. и 24.08. на Stanley-у и џенарици. Просечан је датум зрења плодова ч. шећера био 22. 08.

Најкасније су дозрели плодови стениља, просечно првих дана септембра (2.09.). На подлогама Green gage и Stanley плодови су били зрели 1 и 2.09. а на џенарици 4.09.

Пометријска испитивања

Димензије плода и коштице. - Ради ефикаснијег поређења димензија плодова и коштица, узимали смо суму њихове висине, дебљине и ширине. Резултати испитивања приказани су у табели 2.

7.04., пуно 9. и 10.04., а крај [нејасно]

7.04., пуно 9. и 10.04., а крај [нејасно]

Табела 2. Димензије плода шљиве у периоду 1985-1986.

Сорта (А)	Подлога (Б)	Висина - см		Дебљина - см		Ширина - см		Сума пимензија			
		1985.	1986.	Х	Х	1985.	1986.		Х	Х	
Сортна	Rootstock	1985.	1986.	Х	1985.	1986.	Х	1985.	1986.	Х	Х
Чачанска рана	Prunus cerasifera Stanley	5,17	5,36	5,26	4,33	4,26	4,29	4,69	4,28	4,48	14,03
	Green gage	5,42	5,56	5,48	4,49	4,28	4,38	3,99	3,47	3,73	13,59
LSD		5,78	5,50	5,64	4,51	4,43	4,47	4,73	4,49	4,61	14,67
		0,05	0,72	0,09	5,45	0,35	0,22	4,38	0,72	0,22	4,27
Чачанска лепотица	Prunus cerasifera Stanley	4,20	4,06	4,13	3,50	3,54	3,52	3,69	3,59	3,64	11,29
	Green gage	4,48	4,08	4,28	3,37	3,86	3,61	3,99	3,47	3,73	11,62
LSD		4,28	4,37	4,32	3,57	3,78	3,67	3,86	3,83	3,84	11,83
		0,05	0,22	0,15	4,24	0,17	0,04	3,60	0,20	0,14	3,73
Чачански шећер	Prunus cerasifera Stanley	4,97	5,37	5,17	3,84	3,53	3,68	3,65	3,92	3,78	12,63
	Green gage	4,86	5,51	5,18	3,89	3,85	3,87	3,90	3,95	3,92	12,97
LSD		5,19	5,48	5,33	3,89	4,04	3,96	3,87	3,84	3,85	13,14
		0,05	0,65	0,16	5,23	0,30	0,24	3,83	0,24	0,06	3,85
Stanley	Prunus cerasifera Stanley	5,01	5,13	5,07	4,03	3,55	3,79	3,68	3,77	3,72	12,58
	Green gage	5,46	5,17	5,31	3,99	3,71	3,85	3,67	3,82	3,74	12,90
LSD		5,56	5,10	5,33	4,03	3,93	3,98	4,02	3,80	3,91	13,22
		0,05	0,22	0,25	5,24	0,28	0,12	3,87	0,24	0,10	3,79
		0,01	0,30	0,33	0,40	0,16	0,34	0,13			

Табела 3. Димензије коштице шљиве у периоду 1985 - 1986.

Сорта (А) Подлога (Б) Cultivar Rootstock	Висина - см		Дебљина - см		Ширина - см		Сума димензија X			
	1985.	1986.	1985.	1986.	1985.	1986.				
Чачанска рана	Prunus cerasifera Stanley Green gage	3,15 2,80 2,95	3,15 3,17 3,15	1,14 1,17 1,14	1,14 1,08 1,11	1,76 1,57 1,62	1,76 1,64 1,78	6,04 5,68 5,86		
LSD	0,05 0,01	0,41 0,57	0,15 0,20	0,09 0,12	0,06 0,08	0,11 0,06	0,14 0,19	5,86		
Чачанска лепотица	Prunus cerasifera Stanley Green gage	2,18 2,33 2,20	2,18 2,40 2,35	2,18 2,37 2,28	0,86 0,92 0,85	0,90 0,91 0,92	0,88 0,92 0,89	1,38 1,48 1,44	4,41 4,75 4,56	
LSD	0,05 0,01	0,20 0,28	0,13 0,18	0,09 0,12	0,02 0,03	0,09 0,12	0,09 0,12	4,57		
Чачански шећер	Prunus cerasifera Stanley Green gage	2,85 2,41 2,46	2,57 2,58 2,39	2,71 2,49 2,43	0,63 0,59 0,61	0,63 0,64 0,62	0,63 0,61 0,62	1,43 1,23 1,26	1,40 1,40 1,30 1,30 4,36	
LSD	0,05 0,01	0,19 0,27	0,06 0,08	0,37 0,52	0,18 0,25	0,62 0,05	0,04 0,05	4,50		
Stanley	Prunus cerasifera Stanley Green gage	2,27 3,31 3,33	3,06 3,05 3,09	2,92 3,18 3,21	0,88 0,93 1,00	0,95 0,98 0,96	0,91 0,95 0,98	1,45 1,51 1,55	1,49 1,53 1,55	5,32 5,74 5,67
LSD	0,05 0,01	0,19 0,27	0,10 0,13	0,96 1,34	0,03 0,04	0,95 0,06	0,03 0,09	1,52 0,04	5,58	

Табела 4. Просечна маса плода и коштице и рандман мезокарпа шљиве у периоду 1985 - 1986.

Сорта(А) Cultivar	Подлога (Б) Rootstock	Маса плода - g			Маса коштице - g			Рандман (%)
		1985.	1986.	X	1985.	1986.	X	X
Чачанска рана	Prunus cerasifera	62,96	66,56	64,76	2,42	2,92	2,67	95,87
	Stanley	59,32	67,22	63,27	2,86	3,02	2,94	95,35
	Green gage	65,02	67,19	66,10	3,04	3,21	3,12	95,28
LSD	0,05	20,49	22,68	64,72	0,25	0,13	2,91	95,50
	0,01	28,72	30,62		0,34	0,16		
Чачанска лепотица	Prunus cerasifera	38,96	33,57	36,26	2,22	1,93	2,07	94,29
	Stanley	40,94	32,04	36,49	2,14	1,97	2,05	94,38
	Green gage	41,66	38,65	40,15	2,14	1,99	2,06	94,87
LSD	0,05	9,11	3,17	37,63	0,15	0,13	2,06	94,51
	0,01	12,77	4,24		0,21	0,16		
Чачански шећер	Prunus cerasifera	45,58	42,56	44,07	0,96	1,00	0,98	97,77
	Stanley	45,02	43,30	44,16	1,00	1,00	1,00	97,73
	Green gage	48,60	43,55	46,07	0,96	0,96	0,96	97,92
LSD	0,05	5,76	1,22	44,77	0,15	0,13	0,98	97,81
	0,01	8,06	1,62		0,21	0,16		
Stanley	Prunus cerasifera	45,03	45,78	45,55	2,06	2,02	2,04	95,52
	Stanley	45,81	46,32	46,06	1,96	2,04	2,00	95,66
	Green gage	46,52	49,68	48,10	2,10	2,05	2,07	95,70
LSD	0,05	2,46	2,40	46,57	0,14	0,35	2,04	95,63
	0,01	3,32	3,22		0,18	0,47		

Добијени резултати (табела 2) показују да суме димензија плодова варирају и то незнатно по подлогама код исте сорте, али више међусубно, тј. између самих сората. Варирања постоје и по годинама истраживања.

Најкрупније плодове, са сумом димензија од 13,59 до 14,67 см имали су плодови чачанске ране. Нешто ситније, са сумом димензија од 12,91 и 12,90 цм имали су плодови чачанског шећера, односно стениља, док су најситније плодове (са сумом димензија од 11,29 до 11,83 цм) имали плодови чачанске лепотице.

Суме димензија коштице такође варирају, али знатно мање него код плодова (табела 3).

Најкрупнију коштицу (са сумом димензија од 5,86 цм) имала је ч.рана, а најмању стениљу (5,58 цм). Ситнију коштицу имали су ч. лепотица (са сумом димензија од 4,57 цм и ч. шећер (4,50 цм).

Маса плода и коштице и рандман мезокарпа. - Подаци који се односе на просечну масу плода и коштице, као и на рандман јестивог дела плода, приказани су у табели 4.

Маса плода варира је зависно од сорте, подлоге и године истраживања, а кретала се од 36,26 г (ч. лепотица/денарика) до 66,10 г (ч. рана/Green gage). Највећу просечну масу плода у току истраживања постигла је ч. рана (64,71 г). Стениља је имао просечну масу плода 46,57 г, а ч. шећер 44,77 г. Најлакши су били плодови ч. лепотице, чија је маса износила 37,63 г.

Маса коштице била је најмања код ч. шећера .98 г. Знатно већу масу коштице и приближно исту имали су стениља (2,04 г) и чачанска лепотица (2,06 г). Највећу просечну

Табела 5. Просечан волумен плода и коштице шљиве у периоду 1985 - 1986.

Сорта (А) Cultivar	Подлога (Б) Rootstock	Волумен плода-сст			Волумен коштице-сст		
		1985.	1986.	X	1985.	1986.	X
Чачанска рана	Prunus cerasifera	80,89	78,44	79,66	4,96	4,82	4,89
	Stanley	79,01	85,07	82,04	3,12	4,56	3,84
	Green gage	96,00	85,55	90,77	4,23	5,00	4,61
LSD	0,05	23,66	11,09	84,16	1,62	0,90	4,45
	0,01	33,18	14,96		2,26	1,19	
Чачанска лепотица	Prunus cerasifera	42,86	39,99	41,42	1,72	2,13	1,92
	Stanley	54,93	36,21	45,57	2,41	2,54	2,47
	Green gage	45,27	46,81	46,04	1,99	2,44	2,21
LSD	0,05	9,10	4,06	44,34	0,54	0,22	2,20
	0,01	12,77	5,43		0,76	0,30	
Чачански шећер	Prunus cerasifera	59,32	63,14	61,23	1,69	1,73	1,71
	Stanley	60,28	66,05	63,16	1,34	1,78	1,56
	Green gage	60,08	64,06	62,07	1,48	1,60	1,54
LSD	0,05	7,06	3,86	62,15	0,18	0,10	1,60
	0,01	9,90	5,41		0,24	0,14	
Stanley	Prunus cerasifera	50,28	60,98	55,63	2,69	3,44	3,06
	Stanley	63,55	61,63	62,54	3,61	3,49	3,55
	Green gage	68,99	60,79	64,29	3,72	3,58	3,65
LSD	0,05	4,89	4,28	61,02	0,34	0,22	3,42
	0,01	6,59	5,73		0,46	0,30	

масу коштице имала је чачанска рана (2.91 г).

Рандман јестивог дела плода показао је одређена варирања по сортама на начин како је то приказано подацима у табели 4.

Најмањи рандман био је код ч. лепотице на ценарици (94.29%), а највећи код ч. шећера на крупној зеленој реноклоди (Green gage) као подлози (97.92%).

Далеко најповољнији рандман мезокарпа имали су плодови чачанског шећера и он се, зависно од подлоге, кретао од 97.73 - 97.92%. Просечан рандман јестивог дела плода ч. шећера без обзира на подлогу износио је 97.81%. Од испитиваних сората, најнеповољнији рандман имали су плодови ч. лепотице (од 94.29-94.87% или просечно 94.51%). Рандман плода ч. ране и стенија био је приближно исти. Код ч. ране кретао се у распону од 95.28-95.87%, просечно 95.50%, а код стенија од 95.52 - 95.70% или просечно на свим испитиваним подлогама 95.63%.

Волумен плода. - Добијени подаци који се односе на волумен плода и коштице (табела 5) показују да наведено својство варира на готово идентичан начин као и остали помометријски параметри.

Највећи волумен плода имала је чачанска рана и он се, зависно од подлоге, кретао у границама од 79,66 до 90,77 сст, просечно 84,16 сст.

Најмањи волумен плода постигла је чачанска лепотица, а кретао се од 41,42 до 46,04 сст, просечно 44,34 сст на свим подлогама.

Чачански шећер имао је већи просечни волумен плода (62,15 сст) од стенија (61,02 сст) иако је стенија остварио већу просечну масу плода од ч. шећера.

Запремински, најкрупнија је била коштица ч. ране (4.45 сст), а знатно мања је

била коштица стениља (3,45 cm). Коштица ч. лепотице имала је просечан волумен од 2,20 cm. Најмањи волумен имала је коштица ч. шећера (1,60 cm) што иде у прилог констатацији да је однос јестивог дела и коштице ове сорте изузетно повољан.

ЗАКЉУЧАК

На основу резултата проучавања биолошко-привредних особина нових, перспективних сорти шљиве калемљених на различитим подлогама у еколошким условима Чачка, може се закључити следеће:

Ч.рана, ч.лепотица и стенили завршавају циклус цветања приближно у исто време и знатно пре ч. шећера. На практично истоветан начин одвијало се и листање.

Најраније дозревају плодови ч. ране (од 11-13.07.), а најкасније плодови стениља (од 1-4.09.). Плодови ч. лепотице дозревају између 31.07. и 5.08., а ч. шећера од 21-24.08.

Највећу просечну суму димензија имали су плодови ч. ране (14,10 cm), а најмању плодови ч. лепотице (11,58 cm). Сума димензија плодова ч. шећера и стениља била је практично иста (12,91 и 12,90 cm). Коштица ч. ране имала је највећу суму димензија (5,86 cm), а нешто мању стенили (5,58 cm). Сума димензија коштице ч. лепотице и ч. шећера била је приближно иста (4,57 и 4,50 cm).

Далеко највећу масу имали су плодови ч. ране (64,71 g), а најлакши су били плодови ч. лепотице (37,63 g). Маса плода ч. шећера износила је просечно 44,77 g а стениља 46,57 g. Најлакшу коштицу имао је ч. шећер (98 g), а најтежу ч. рана (2,91 g), док је маса коштице ч. лепотице и стениља била приближно иста (2,06 и 2,04 g). Најповољнији рандман јестивог дела плода, имали су плодови ч. шећера - 97,81%, Рандман плода ч. ране износио је 95,50% а стениља 95,63%. Најмањи рандман постигли су плодови ч. лепотице - 94,51%.

Запремински, најкрупнији су били плодови ч. ране (84,16 cm), док је запремина плодова ч. шећера и стениља била приближно иста (62,15 и 61,02 cm). Најмањи волумен остварили су плодови ч. лепотице (44,34 cm). Највећи волумен имала је коштица ч. ране (4,45 cm) а најмањи ч. шећер (1,60 cm). Запремина коштице ч. лепотице износила је 2,20 cm, а стениља 3,42 cm.

Најповољнија испитивана својства показала су се подлогама Green gage и Stanley, а најслабија на подлози Prunus cerasifera var. myrabolana. Из наведених разлога, подлоге Green gage и Stanley могу се уз допуиска истраживања, препоручити за калемљење испитиваних сората.

Чачанска рана, чачанска лепотица, чачански шећер и стенили сорте су раног и ранијег периода дозревања са врло добрим биолошко-привредним особинама, те, с обзиром на то, могу бити од значаја и интереса за еколошко подручје Чачка и других области са сличним својствима.

ЛИТЕРАТУРА

1. Анзин, Б.Н., Еникеев, Н.К., Рожков, М.Ј. (1956): Слива. Москва.
2. Булатовић, С., Станојевић, С., Јовановић, М.(1978) Утицај осунчавања и температуре ваздуха на динамику пораста запремине плодова неких дрв. шљиве. Пољопривредни преглед бр. 3-4, Сарајево.
3. Гавриловић, М.(1973): Динамика пораста плода шљиве пожегаче. Пета југословенска привредно-туристичка манифестација "Дан шљиве". Каталог-ревија, Градацац.

4. Еникеев, Н.К. (1960): Биологическиe особености сливи и виведение нових сортов. Изд. Акад. наук СССР, Москва.

5. Капетановић, Н., Прица, В. (1982): Пораст и приноси шљива на различитим подлогама на земљишту типа псеудоглеј. Радови Пољопривредног факултета. Год. XXX, бр. 34. Сарајево.

6. Лучић, П. (1980): Међусобни однос у расту коријена и надземних органа шљиве. Радови Пољопривредног факултета Универзитета у Сарајеву. Год. XXVIII, бр. 32.

7. Милошевић, Т. (1987): Утицај подлога на динамику раста плода, вегетативног пораста и процеса диференцијације генеративних пупољака шљиве. Магистарски рад. Сарајево.

8. Мондешка, П., Георгиев, I. (1987): Икономически резултати от производство на сливи при различни сортно-подлошкови комбинации. Растениевдни науки, Но 7, Софија.

9. Шошкић, А. (1978): Утицај подлога на висину приноса и квалитет плодова шљиве пожегаче. Савремена пољопривреда, бр. 5-6, Нови Сад.